

Oponentský posudek k disertační práci

Jméno a příjmení studenta	MgA. Jana Náhliková
Studijní program	Výtvarná umění
Obor	Multimédia a design
Název disertační práce	Viacjazyčnosť v grafickom dizajne
Autor posudku	doc. Mgr. art. Andrej Haščák, ArtD.

Dizertačná práca MgA. Jany Náhlikovej pod názvom „Viacjazyčnosť v grafickom dizajne“ pozostáva zo 326 strán textu spolu s obrazovou dokumentáciou. Je koncipovaná do šiestich očíslovaných kapitol vrátane záveru spolu so zoznamom použitej literatúry, použitých symbolov a skratiek, zdrojov obrázkov, tabuliek a príloh. V rámci šiestej kapitoly autorka načrtáva vlastné riešenie v rámci zvolenej témy dizertačnej práce.

1. AKTUÁLNOSŤ ZVOLENEJ TÉMY DIZERTAČNEJ PRÁCE:

Dizertačná práca Jany Náhlikovej je svojim zameraním aktuálna a relevantná a prináša poznatky pre možné budúce riešenia viacjazyčného označovania obcí, ulíc a budov orgánov verejnej správy na Slovensku v obciach s vysokým percentuálnym zastúpením národnostných menšín. V širšom kontexte práca prináša prierez riešení viacjazyčných označení vo verejnom priestore ako v historickom kontexte Československa, tak aj príklady zo súčasnosti. Dôležitosť témy podčiarkuje aktuálny nesúrodý stav vizuálneho riešenia tabúl v obciach na južnom Slovensku. Ako autorka sama uvádza: „Vo viacjazyčných obciach s potrebou označovania aj v jazyku národnostnej menšiny a v dôsledku kombinácií viacerých jazykov rastie aj priestor pre vizuálny smog. Toto poskytlo dobrý predpoklad na skúmanie problematiky.“ Pozitívne hodnotím snahu autorky o zoznámenie sa s danou témou a podrobné rozpracovanie analýzy historických súvislostí a súčasného stavu riešenej problematiky.

2. SPLNENIE SLEDOVANÉHO CIEĽA DIZERTAČNEJ PRÁCE:

Doktorandka si za hlavný cieľ dizertačnej práce si stanovila analyzovať súčasný stav viacjazyčného označovania obcí, ulíc a budov orgánov verejnej správy na Slovensku na základe porovnania platnej legislatívy týkajúcej sa jazykových práv národnostných menšín. Čiastkové ciele zahŕňali skúmanie historického vývoja riešenej témy, ako aj súčasného stavu uvedenej problematiky. V prípade, ak výskum odhalí nedostatky v praxi, cieľom autorky by malo byť navrhnúť možné praktické riešenia. Doktorandka na základe vytýčeného cieľa analyzovala zvolenú problematiku podrobne, vo veľkej miere sa venovala historickým predpokladom a súvislostiam, chýbali však príklady súčasných riešení viacjazyčných označení z európskeho kontextu. Praktická časť neposkytuje riešenie danej problematiky v dostatočnom rozsahu. Dá sa teda konštatovať, že dizertačná práca splnila sledované ciele len v čiastočnom rozsahu.

3. METÓDY SPRACOVANIA DIZERTAČNEJ PRÁCE:

Autorka v dizertačnej práci v rámci výskumu použila komparatívnu metódu, terénny výskum, online interview a metódu dopytovania. Zaoberala sa analýzou súčasného stavu viacjazyčného označovania vo verejnom priestore na Slovensku v rámci území, kde žijú národnostné menšiny, a jeho súladu či prípadného nesúladu s platnou legislatívou. Informácie ďalej validovala aj na základe konzultácií s kontaktnou osobou poverenou riadením Odboru postavenia a práv národnostných menšín na Úrade splnomocnenca vlády SR pre národnostné menšiny. Taktiež čerpala informácie z odbornej knižnej a časopiseckej literatúry so zameraním na územie Slovenska, z legislatívy a odborných inštitúcií ako múzeí a archívov. Aj keď je teoretická časť spracovaná podrobne, v práci je výrazný nepomer medzi teoretickými východiskami a praktickými výstupmi dizertačnej práce. Teoretická práca je rozsiahla, poskytuje prevažne poznatky z histórie, v malej miere aj zo súčasnosti, avšak chýbajú v nej príklady dobrej praxe z európskych krajín, resp. zo zahraničia. Praktická časť dizertačnej práce naznačuje možné riešenie označovania budov verejných orgánov v oblasti so zastúpením národnostných menšín. Absentuje však jeho zosumarizovanie v podobe manuálu, ktorý by bolo možné uplatniť pri implementácii riešenia, ktoré ponúka dizertačná práca, teda jednotné označenie navigačných tabúľ v rámci obcí a miest, označenie ulíc, ako aj rôznych stupňov štátnych úradov, inštitúcií a pod. Dizertačná práca vznikla v odbore grafického dizajnu a venuje sa vizuálnemu spracovaniu vybranej problematiky. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že aj formálna stránka písomnej časti dizertačnej práce by mohla byť spracovaná vizuálne atraktívnejšie.

4. DOSIAHNUTÉ VÝSLEDKY DIZERTAČNEJ PRÁCE A NOVÉ POZNATKY:

Autorka na základe svojho výskumu dospela k záveru, že aktuálna slovenská legislatíva opomína aspekt grafického dizajnu v súvislosti s označovaním budov orgánov verejnej správy a ulíc. V praxi sa taktiež stretla s viacerými prípadmi, kedy označovanie nebolo v súlade s platnou legislatívou. Pre výber témy viacjazyčnosti v grafickom dizajne sa autorka rozhodla aj z dôvodu, že uvedená téma nebola na území Slovenska komplexne spracovaná. Z tohto hľadiska považujem prácu za prínosnú s potenciálom relevantného východiska pre ďalšie skúmanie, aplikovanie zosumarizovaných vedomostí a ich praktickú aplikáciu v rámci riešenej problematiky.

5. PRIPOMIENKY A POZNÁMKY K DIZERTAČNEJ PRÁCI:

Snahou autorky, aj keď nie explicitne pomenovanou týmito slovami, je prispieť k redukcii vizuálneho smogu vo verejnom priestore aj prostredníctvom jednotného grafického riešenia viacjazyčného označenia budov orgánov verejnej správy. V tejto súvislosti by bolo prínosné, ak by sa dizertačná práca zaoberala aj spomínaným problémom vizuálneho smogu a ponúkla taktiež rešerš súčasných príkladov dobrej praxe, ktoré sa graficky vysporiadali s viacjazyčným textom v kontexte verejného označovania budov, ulíc alebo názvov obcí či miest. Autorka sa zamerala len na grafické označenie budov orgánov verejnej správy: obecný/mestský úrad, matričný úrad a stavebný úrad. Vzhľadom na charakter analyzovanej problematiky je škoda, že neponúkla aj grafické riešenie pre viacjazyčné označenie ulíc a obcí, ktoré, ako je evidentné na základe prieskumu, by takúto grafickú úpravu taktiež privítali. Aj keď je zjavná snaha o vizuálne zjednotenie rôznorodých prvkov na tabuliach (štátny znak, erby), je na zváženie, či je vizuálne prevedenie erbu a štátneho znaku v rámci označenia budov prípustné aj z heraldického hľadiska.

6. PRÍNOS PRE ĎALŠÍ ROZVOJ VEDY, TECHNIKY ALEBO UMENIA:

Podľa slov autorky jednotné vizuálne prevedenie viacjazyčných tabúl na území Slovenska doposiaľ nebolo spracované. Z tohto hľadiska je teoretický výskum zadanej témy nepochybne prínosný. Poukazuje na špecifiká jazyka národnostných menšín a ich diverzitu v rámci Slovenska. Úsilie o jednotné riešenie grafického spracovania viacjazyčných tabúl môže taktiež prispieť k redukcii vizuálneho smogu. Ak by práca ponúkala rozpracovaný jednotný manuál tvorby viacjazyčných označení tabúl obcí a ulíc, ktorý by bol otestovaný z hľadiska možnej implementácie, dizertačná práca by bola prínosná aj z hľadiska rozvoja grafického dizajnu.

7. OTÁZKY K RIEŠENEJ PROBLEMATIKE:

Do akej miery bolo pre autorku v rámci tvorivého procesu dôležité brať do úvahy špecifiká jazykov jednotlivých národnostných menšín žijúcich na Slovensku?

Testovala autorka vhodnosť navrhnutého riešenia vrátane zvoleného písma z hľadiska čitateľnosti, použitej veľkosti písma, materiálového prevedenia a podobne?

Konzultovala autorka navrhnuté grafické riešenie označenia budov s príslušnými orgánmi verejnej správy?

Plánuje sa autorka ďalej venovať riešenej problematike a spolupracovať s príslušnými orgánmi verejnej správy pri implementácii navrhnutého riešenia?

Nezvažovala autorka na základe vykonanej analýzy a terénneho prieskumu / zvolenej metodiky získavania informácií nadobudnuté poznatky zosumarizovať a sprístupniť vo forme celistvého výstupu, napr. odborná publikácia alebo digitálny výstup (webová stránka)? Uvádzam príklad webových platforiem týkajúcich sa manuálov pre redukcii vizuálneho smogu vo verejnom priestore – Manuál dobrej praxe reklamy a označování provosen v městské části Brno-střed – <https://manual.brno-stred.cz/>, či príklad zo slovenského prostredia – iniciatíva Reč mesta (K. Šebejová) – <https://www.rec mesta.sk/>.

8. CELKOVÉ ZHODNOTENIE DIZERTAČNEJ PRÁCE A ZÁVER:

Pozitívne hodnotím rozpracovanie problematiky viacjazyčného označovania vo verejnom priestore na Slovensku s historickým presahom aj do Československa, ktorá môže byť prínosná z hľadiska vizuálnej komunikácie. Historickému vývoju je venovaná príliš veľká pozornosť na úkor analýzy súčasného stavu a inšpiratívnych príkladov v rámci skúmanej problematiky. Autorka v rámci terénneho výskumu analyzovala označenie budov orgánov verejnej správy aj z hľadiska platnej legislatívy, pričom objavila niekoľko nedostatkov, na ktoré sa snažila zareagovať v rámci praktického výstupu jej dizertačnej práce. Výstup však ponúka len čiastkový návrh riešenia danej témy, ktorý zrejme nebol overený v praxi. V práci absentuje manuál jednotného viacjazyčného označenia ulíc, obcí a miest, ako aj budov orgánov verejnej správy. Verím, že autorka počas obhajoby dizertačnej práce takýto manuál predstaví. Jej dizertačná práca by tak bola prínosná nielen z hľadiska vizuálnej komunikácie vo verejnom priestore a boja proti vizuálnemu smogu, ale aj v rámci podpory diverzity národnostných menšín na Slovensku.

Dizertačnú prácu MgA. Jany Náhlíkovej pod názvom „Viacjazyčnosť v grafickom dizajne“ odporúčam k obhajobe.

V Košiciach, 1. 6. 2023

doc. Mgr. art. Andrej Haščák, ArtD.